

## צפריר נוטליב

### מקרה של פיצול

בספרו ההיסטוריה של המין העלה מישל פוקו הצרפתי סברה חריפה ומעניינת. לדבריו אין זה מין החכמה לראות בסגנונו של המרקוזי דה סאר אינו מובהק של התרת מוסרות, העדר עכבות ופריקת עולן של החברה והמסורת. דווקא התיאור המפורט והמצמח כליכך, הכפיית כעצם של מין אורגיאטי מעיר על משהו אחר. כתביו של סאר אינם אלא וידויים שחל בהם היפוך (אינברסיה) — אבל במתכונת לא חל כל שינוי. מה 'נוראה' כלפי חוץ כניבול'פה, שכירת מוסכמות, או אי ההתפקדות החילונית, מעיר דווקא על דפוס רגש ומחשבה קאחול'ישמוני. כמובן, דה סאר אינו פונה אל הכומר ומעלה על הכתב פאנטאסיות מיניות בלתי שגרתיות. אבל להסדיר פרט — משום שכל פרט חשוב — מעידים על הדפוס המקורי הקודם: תרבות הווידוי הכנסייתי.

ההקשר הישראלי שלעלה בדעתי (קיימים ודאי הקשרים נוספים) הוא התרופפות המעצורים בשפה המדוברת והתכנתת, נושא שכבר זכה לתשומת לב במדור זה. לסיגנון החדש יש טעם מיוחד. חל שינוי מסוים בשפה, מעין פיצול פנימי. הדפוס המקובל במחנה החרי: ההפרדה בין שפת קורש, העברית, ושפת חול, היידיש, הופנם, תופעה המזכירה את השפה הערבית. מי שמצוי בשפה וזה אחת לפחות יודע שלא קיימת שמירה מסוג זה בכל התרבויות. כאשר אומרים באנגלית: "אני מחבב אותה" (איי לייק הר) אין הדברים נשמעים מוגבלים ולמשפט אין אופי "ספורתי". למרות ההבדלים המפרידים והוצצים בין מעמדות ואזורים גיאוגרפיים שונים, להם יש כידוע ביטוי כלשון ובמבטא. יאמרו כולם: "אני מחבב".

במילים אחרות, אפשר אולי להסביר את הנמכה של השפה העברית, אם בדרך של ניבול'פה כפייתי, אם עלידי יצירת, עברית חדשה" המוקה את ריקוד הכרייקאנס כסיגנונה מרוסק (כמדומה המצאה של עיתונאי בוגר ישראלי) ואם עלידי שכירת העברית התיקנית והחלפתה במעין עגה אינפנטילית — המלווה תמיד בנגינה "צברית" אופיינית, כתופעת-לוואי של משבר החילון. הדיינו, האיסור המסורתי על השימוש בשפת הקורש, חלק ממערכת שלמה של הברלים והברדות המקיפים את החיים ומכתירים אותם ככל תחום ותחום ובאינספור פולחנות (חמץ/כשר לפסח, בשר/חלב, שבת/חול, נידה/טהרה וכיו"ב) של תג, שבת ויומים. איסור זה לא פג לגמרי (גם אצל מי שרואה עצמו חילוני למדרגתו) — והוא הוא שהתנגב כחשאי אל תוך השפה ופיצל אותה.

בכלל מקרה של פיצול אין גם כאן תרופה פשוטה שניתן להצביע עליה. אבל אולי צריך לציין שזו תופעה שלילית. מרוע לא משום שהעברית הגשית צורמת או אינה עומדת בקריטריונים של האקדמיה. העגה של אתמול הופכת לעיתים לשפה התיקנית של המחר. אולם הבקיה אינה לשונית גרידה. גם אם ההשפעה המועלית כאן אינה נכונה או אינה מספקת, כלומר, אם להנמכת השפה יש סיבות נוספות או אחרות מאשר האיסור הפנימי, הצנוורה הלא מודעת, המקשים עלינו לבטא מחשבה ורגש בשפה חילונית בהירה וישירה — התוצאה היא אחת. השפה המדוברת, החילונית בכילה (ולכאורה משום הצלע הסמויה שלה — היא אינה אוטונומית, החול' מרמז כי מעבר לו שוכן "קורש"), פורקת מעליה את עול הצורה הקשיחה (Form) ויחד עם זאת פועל: "הליטראריאציה של החיים".

את המחשבה המוצלחת ביותר של הדיפרני ציאציה הזו אפשר למצוא לא בספרות העברית החדשה — אף שיש שם רזומאות למכירי ולשני הסיגנונות על מגבלותיהם (רומן השקשוקה, מחר, וכתובה תמה מאירד גיטא, או סגנון "עכשווי" מול עברית נקיה וטובלת בשמיינות) — אלא דווקא במערכון ידוע של הגשש החיור. העברית הנכונה, ה"רהוטה", שבפי הפרופסור לבאטל נתפשת כמלאכותית. דווקא תקינותה מרמזת על עיוות: ההומוסקסואליות. העגה מסולפת שבפי הסיידים מערעה על כריאותם המינית. הם מבררים "COMMON SENSE". בהקשר הפרופסורי, אני נזכר בפרופסורים

מהרור הקודם שעלו מגרמניה או ארצות-הברית. אצלם היה פיצול אחר: העברית שבפיהם לבשה תמיד חג ובבית דיברו וריכלו בגרמנית או באנגלית. לנו הורישו תרגומים נפלאים של אריסטופאנס ומונטייין שעברו ניקוי יבש ולא נותר בהם שמץ מהחושניות הבוטה שבמקור. אך זו כבר פרכאולטיש לא האמלט הכרפ, מנטיה, והתמימה, "לטהר את השרץ" מקורה בדפוס הגרדון כאן.

עולה בדעתי חיצוי נוסף, זה המאפיין כליכך טיפוס יהודי (ופורטוטנטי) הנפוץ באוניברסיטאות המערב: התפלגות השכל והרגש. הניתוח הרדוקטיבי-מפתח של יצירות גדולות תוך התייעות בדיסציפלינות מורכבות. לדוגמא, ניתוח פסיכואנליטי של האמלט הכרפ, מנטיה, לסתם פאצינט נירוטי שנתקע בשלב הפרוי-אדיפאלי. "ניתוח" כזה מרמז אף הוא על "שתי שפות".

אולם נשוב לענייננו. מסתבר אם כן כי שורש הפיצול בחילון החלקי הבלתי-מושגם, של התרבות הישראלית. המגמה החינוכית השלטה — השיבה אל המקורות — הופכת את המחלה לאקוטית. לרגש העמוק במקורותינו יש כיום אנכי בלבד: שיחזויג משמעותי מתקיים רק עם אלוהים, או מטעמו. כל מה שאינו מכוסה בכיפה הזו נתפס כמינישי ותפל. העיניים בורקות רק למשמע "יריבי אלוהים חיים". אולם, אילו החלוקה השרירותית, שבמודע ושלא במודע, בין התחונים ועליונים (כמישכצת "עליונים" ניתן לכתוב גם: "מדינה", "בטחון", "העם היהודי", "ארץ-ישראל" וכיו"ב) היתה מתבטלת או לפחות מפסידה מעוצמתה, יש לשער שאת מקומה היתה יורשת מערכת מראות אופקית. כלומר, ליחסים בין בני-אדם, בין אדם לאדם, היה ניתן משקל גדול יותר וגם הפיצול שבשפה היה מעלה ארוכה.

## סחבק מדבר

מזלו הרע של סחבק מדבר גרם לו שהגיע למערכת ממש כנושא זמן עם רשימתו של צפריר גוטליב הדנה בנושא "שכירת העברית התיקנית והחלפתה במין עגה אינפנטילית" ו"כניבול'פה כפייתי". כימים כתיקונם הייתי מסתפק בעילעול בספר ואחר נותן אותו במתנה לכן של חברי שאיני סובל במיוחד (הפעם גם את החבר וגם את בנו — הה, שפת אנוש הבלתי-מושגת!). אלא שהימים אינם כתיקונם אצלנו ואיני זוכר מתי היו כתיקונם בפעם האחרונה. וחוצ מזה, כאומר, סחבק מדבר מהווה הדגמה מושלמת של דברים הנאמרים ברשימה הנזכרת. לפיכך וכה והוא מוצג לפניכם בה.

קודם-כל, מטעמי הגינות, נאפשר למחבר



להציג לפניכם את סיפרו בלשונו שלו, כפי שהוא עושה זאת על גבי הכריכה:

**סחבק מדבר?**  
ועוד איך. לא סתם את הפה לרגע. ויש לו מה להגיד, ומה להציע — איך מעבירים פתקים בשיעור! איזה פארטיות מכניסים למסיבה, שתייה (כף!) הפיצול של השנה? מה קונים לחבר/ה מתנה? איך מסדרים את החדר בשלושים שניות! איך חושמים מה זה "כנס לי לורידים" תוך שנייה ומחצה? שא לות קשות. התשובה פשוטה — הספר הזה.

סחבק. הסחבק של כולם. המילים הכי In בשפה של החברה עכשיו. מקריזות הכי שיעונויות. הרעיונות הכי מטורפים שקך יכולתם לחשוב עליהם... סחבק מדבר... אתם תאהבו את זה!

אשר לקביעה האחרונה: נחכה ונראה. אם כי מטעמי אותה הגינות יש להודרו ולומר: אין להניח שאלינו ולשכמותנו כיוון סחבק את דבריו. אשר לסחבק עצמו, מתברר שהוא שמיניסט שהוא "בעל ניסיון של 9 שנים בכתיבה עיתון נאית" — כך כותבת לנו גילה אשר, המציגה את עצמה כ"אשת יחסי הציבור" של הספר. מכאן מתקבל שהסחבק שלנו, העונה לשם אורן ציבילין, התחיל לכתוב בגיל 8 לערך — לא רע בשביל בן-שנתי. עוד נאמר לנו באותו הכתב בכתיב (ועוד לא יודעים לכתוב במכונת כתיב?) ש"ההגאה" (וכך כותבים השמיניסטים שלנו) לספר, נעשתה בידי מספר נערים. את הגרפיקה עשתה שביעטיסית, צילום תמונות השער בספר נעשה עלידי שמיניסט, הציר (הצירי) שמיניסט, ואנזכי, אשת יחסי הציבור שמיניסטיט".

## שירותיו של דוגמן

במלים אחרות: חבורה של סחבים וסחבות שאין שום סיבה שבעולם לחשוב שאינם סימפי טיים. אף על פי שלספר הבכורה שלהם קוראים באותו מכתב בשם "פרוייקט", מהתדרים



הצילון! — סחבק

שזכה, לחשיפה תקשורתית רבה ולמכירות רבות, ואף שכרו (בתשלום?) את שירותיו של "דוגמן" (שמוליק רוניק, שמיניסט אף הוא, שאת שמו כבר מצאתי פעם כאחד מטורי הרכילות של אתמול-רעיים-איזה-שבועון), כדי שיעטר בפניו הפוטוגניות את שערו הקידמי של הספר בעל העטיפה הקשה וציפוי-המגן (מסתבר שיש כסף, שהרי גם שם ההוצאה — ליאב — נשמע כמו עור פרוייקט סחבי).

בקיצור, הכל כשורה וכמינהג הימים האלה. שהרי מי אנו כי נליץ על שמיניסטים צעירים אלה על שהם מרברים כספרים כ"פרוייקטים", או נעקם את חוטמנו נוכח הטעם הצלופאני-ציני-עוני-מסוחר השולט כאן בכל. אם בעולם המכור גרים כך — מה טעם לבוא בטענות דווקא אל בני הטיפש-עשרה.

אז אשלוכם, קוראים/קוראות יקרים (העב' רית, העברית: זכר ונקבה — זכר קובע). ואם אינכם יודעים מה זה "אשלוכם" נערכו אתכם: הסחבים שלכם מנקשים לדרוש בשלומכם. איך נאמר כאן, ברשימה על מגילת אסתר עפי' סחבקי:

**אשלונוק חבר'ה?**  
ששש... היום אין זמן לזירבושים. היום סחבק יספר לכם את הגירסה שלו למגילת אסתר, ולכל המתחולל אצל העם היהודי בפורים. אז קחו נשימה גדולה. פיתחו עוד נחיר ו...  
זה היה מזמן לאללה. בחיי. מזמן. עוד לפני שסחבק בא לעולם בכלל. בארץ אחת (פרס נדמה לי) היה מלך מליאן נורא. אבל גם אהבל לאללה. אותו מלך אהבל מלך על איזה חצי-עולם לפחות. היתה לו אשה קראו אותה ושתי (הא, נזכרת: את המלך קוראים אחשוורוש). זאת ושתי היתה פצצה.



יענו חתיכה אמיתית! כל הזמן היתה הולכת עם ג'ינס משופשפים של "סופר". איפה היינו? כן. אז אחשוורוש. או אנא-ערך איך קוראים אותו. היה חרמן גדול. יום אחד, כלומר לילה אחד, הוא וכל הגמעה שלו עשו מסיבה. עם טייפ על פול ווליום וכל השטויות...

וכו' וכו' וכו'. לא לשוא הוהיר אותנו הסחבק שלנו ציבילין על גבי העטיפה שלו, שהוא, לא סתם את הפה לרגע". ואם עדיין אינכם יודעים זאת, הרי עכשיו כבר צריך להיות ברור לכם שהוא גם "לאללה חכם. נורא-נורא. הרמב"ם. רש"י. והמורה שלו להיסטוריה ביהוד, לא מדגדג גים את האינפורמציה האינ-סופית שלו. ממש שטיפוך, יא שנון". כל זאת בלייית צילום צבעוני שלו עצמו על גבי השער האחורי של הספר, פשוט כדי ששמוליק רוניק "הדוגמן" לא ייגיש בורד.

ואכן, אם לא היה גם נבון וגם שנון, איך היה עולה ברעו ללסטס כך את העברית של סכא רן כ"אמוץ. ואפילו להוסיף ל"פרוייקט" שלו, "מילון סלנג" ברוחו האכזבית או הסכאית של הנ"ל. אבל זאת לא בעיה שלנו, וב"ש"י. ורק הכהחכה עד שסיפרך, יא סחבק, ייפול לתשומת-לבו של הנ"ל: נדמה לי ש"אשלונוק" יהיה או הרבה פחות טוב ואולי תהיה אפילו "אבוד" לפי הגדרתך שלך עצמך באותו מילון: "אבוד זה ב'אדם? אולי, עקרו. נית לא נראה ככה. חסר סיכו".

והרי לנו הגרדה יפה גם לספר שלפנינו. ספר "אבוד", אולי, עקרונות, נראה כמו ספר. אבל למעשה — פרוייקט. פרוייקט ברוח הימים האלה.

## הכתובות על הקירות

לא נבון ולא שנון במיוחד, גם לא חוש הומור מיידע-מה. בעיקרו של דבר, סתם התפרחחות והתנסות של חבורת בני טובים, צברינו החמודים והעוקצניים "סטיל" 1987, שהם לא הרבה יותר חמודים מאבותיהם הרוחניים סטיל 1948 או 1950.

כי מה שאצל כ"אמוץ הוא הומור, פולקלור (שהוא במידה רבה, במקרה זה, יצירת ישימאיון), שניגנה, כורש המצאה, סיגנון (אתה רשאי לאהוב אותו או לא) וכו' וכו' — אצל יוצאי-חלציו או יוצאי-ירכו, ליתר דיוק, הוא במקרה הטוב חקיינות ובמקרה הרע גסות-רוח. וגם סכנה ממשית: סכנה של התבהמות נוספת בקאלים התרבותי שלנו, שבשנים האחרונות הוא דומה — כמו חדרו של מחברנו כאן, לפי הודאתו שלו, יותר ויותר ל"חרייה". והכוונה ליזובלה.

האם צריך להיות נביא כדי לדעת שחלק גדול מן ה"חוכמות" שבכאן מצאנה את שורכן למקור מונים, לעיתונות הנקראת משום מה "רצינית" ואף לספרים. הכתובות הראשונות הרי כבר כתר בות על כל הקירות, האם לא מצאנו והלא-יכבר "פאשלה", "לפגז", "פריחה", "מבואס" וכו' (בהוראה הסלנגית שלו) בתרגום העברי לסרטים שאותם אנו רואים על מסכי-מיקועי הטלוויזיה שלנו. והאם לא שם מתרגם שהוא גם משורר סלנג ערבי דוחה כמו "קוס אותק" או בחורות שהן "קוסיות" כפי חיליון האמריקניים של גורמן מילר, שעה שהוצאה מכובדת בישראל מייחסת את המעשה לחיים גליקשטיין אנידיהטעם שהלך לעולמו ולפיכך אינו מסוגל עוד למחות או להתגונן (וראה מכתב למערכת בעמודים אלה).

פריחום: שמרנות של גיל העמידה? הגנה על הלשון העברית התיקנית? גם כאלה אין אסון, מעמם לפעם, במצבנו. היעלה על הדעת מיניסטר קאכאיניט האנגלי או גנרל שאינו יודע לבטא משפט אנגלי אחד כראוי? אצלנו יש לכך יותר מדוגמה אחת). אבל לא בכך אנו עוסקים הפעם. כוונתנו לפריחה של כל הנורמות, של כל מה שבעולם של אתמול נהגו לכנות בשם תרבות הריבור ועל-אחת-כמחזוכמה הכתיבה או טעם טוב או סתם "תרבות". בידי הסחבים שהיום הם "שנונים" ו"ירידיר" ומחר יקראו לך הם או עמי תיהם ובני גילם יא-מאניאק, "מיקרוב" וחתיכת ובל בהפגנות של חסדי' כהנא או אריק שרון, דבריו של אותו חכם סיני קדמון על התבהמות הלשון המשקפת את הידרדרות המידות והתנודות נות סיררי המימשל והמישפט ידועים מכדי שצריך יהיה לצטט אותם שוב. ומלבד זאת, גם עורא פאונד וגם קארל קראוס האוסטרי כבר ציטטו אותם פעמים רבות.

נסתפק איפוא אנהנו בציטוט מכתב התשובה שכתב אותו "סחבק" שלנו לגנ' נורית רייך, מן המוכירות המדעית של האקדמיה ללשון העב' רית, שהעידה על עצמה במכתב שאף הוא מתפרסם כאן בספר, שהיא, גמנית עם נלהי סחבק (מסתבר שיש או היה עוד מדור או פירסום כזה) והיא מבקשת מאורן ציבילין לשלוח